

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK BECERİLERİNİN BİREYSEL DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

M. Hanifi ERCOŞKUN*
Mücahit DİLEKMEN**
Şükrü ADA***
Ahmet NALÇACI****

Özet

Bu araştırmada, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerinin bireysel değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın evrenini, 2004-2005 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda her sınıf seviyesinde 6 olmak üzere toplam 24 şubede öğrenim gören 1253 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, belirtilen anabilim dalında her sınıf seviyesinden seçkisiz (random) olarak belirlenen birer şube birinci öğretim ve birer şube ikinci öğretim olmak üzere toplam 8 şubede öğrenim gören 271 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmada empatik becerilerin ölçülmesinde Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği-B Formu kullanılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılanlar hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu uygulanmıştır. İstatistiksel çözümlenmeler, bağımsız gruplar için t (Independent Samples t Test) testi ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgulara göre; Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin cinsiyet, sınıf seviyesi, öğretim şekli, Sınıf Öğretmenliği anabilim dalını tercih sırası ve Sınıf Öğretmenliğini kabul derecesi değişkenleri açısından empatik beceri puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmenliği Öğrencileri, Empatik Beceri

The Investigation of Empathic Skills of The Department of Primary School Teaching Students As Regards Individual Variations

Abstract

In this study, it is aimed to be investigated the empathic skills of the department of primary school teaching students as regards individual variations.

The context of the study consists of 1253 students receiving education in total 24 branches, each of class level of which are 6 branches, of Atatürk University Kazım Karabekir Education Faculty Department of Primary Education in The Section of Primary School Teaching in 2004-2005.

* Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği. Böl.

** Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği. Böl.

*** Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bil. Böl.

**** Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği. Böl.

Study sampling consists of 271 students receiving education in total 8 branches a class in the day teaching and a class branch in the night teaching-determined randomly from each class level in mentioned department. Empathic Skill Scale-B Form prepared by Dökmen (1988) was used in the measurement of empathic skills. In addition, personal information form prepared by the researcher was applied with the aim of collecting information about those who participate in the research. Statistical resolutions were assessed by means of t-test and One-way variance analysis ANOVA for independent groups.

According to the findings, it was found out that there was no statistically significant distinction between empathic skill scores of the students of the department of primary school teaching, and as regards the variables of their sex, class level, the statue of their teaching, the preference row of the department of primary education, acceptance of being a primary school teacher.

Keywords: Primary School Teaching Students, Empathic Skill

1. Giriş

Çağımızda giderek karmaşıklaşan toplum yapısı, teknolojik ilerlemelerle insan hayatını daha otomatik hale getirmiş, buna bağlı olarak insanları birbirlerine yabancılaştırmıştır. Bu süreç içinde bireyin kendini karşısındakinin yerine koyup onun duygu ve düşüncelerini anlaması ve bunu karşısındakine iletmesi, bireyin sağlıklı insan ilişkileri kurabilmesinde önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. Sağlıklı ilişkiler kurabilmek için de bireylerin karşısındaki kişileri anlaması ve karşısındaki kişilerce doğru anlaşılması gerekmektedir.

Bazen insanların ne hissettiklerini anlamak gerçekten zordur. Çoğu kez ne hissettiklerini söylemek istemezler, söylemek isteseler de bunları çoğunlukla kendileri bile bilmezler. Bu kişilerin bedenlerinin ortaya koyduğu belirtilere bakarak o anda nasıl bir duygu içinde oldukları anlaşılabilir. Bunun için duyarlılık kazanmak önemlidir (Cüceloğlu, 1995, 33). Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecine empati denir (Dökmen, 2003, 135; Hunter, 2003, 5).

İşte bireyin kendini karşısındakinin yerine koyup onun duygu ve düşüncelerini anlaması ve bunu karşısındakine iletmesi olan empatik beceri, kişilerarası ilişkilere etki eden çok önemli bir iletişim ögesidir (Garton and Gringart, 2005, 19). Empati, bireyin iletişimde duyarlılığını ve verimini artıran olumlu bir unsur olarak düşünülmektedir (Alver, 1998, 3). Empatik beceriye sahip olan bireyler karşısındakilerin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlayabilir ve paylaşabilirler. Araştırmalar empatinin davranış ve tutumlar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Stephan and Finlay, 1999, 730) Bu yönüyle sosyal uyuma katkı yapan insan özelliklerinden biri olan empati, sadece terapi ve danışma ortamlarına özgü bir iletişim becerisi olarak değil, günlük yaşamın her alanında kullanılabilen bir beceri olarak karşımıza çıkar.

Empatinin kişilerarası iletişimi kolaylaştırıcı özelliği bilindiği için, empatik becerilerini artırmak amacıyla çeşitli meslek mensuplarına empati eğitimi verilmektedir. Bu mesleklerden biri de öğretmenliktir. İlköğretimin birinci kademesinde öğrencilerin kişilikleri üzerinde büyük bir etkiye sahip olan sınıf öğretmenlerinin empatik beceriye sahip olup olmamaları düşünülmeye gereken bir konudur. Sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik eğitimi alırken kendilerinde bulunan empatik beceri düzeylerinin bilinmesi, onların

meslekte ne kadar empatik davranabileceklerini göstermesinin yanında, onların empatik beceri kazanmaları konusunda ilgililere önemli mesajlar verebilir.

Empatik beceri, kişilerarası iletişimi geliştirmenin yanında ilişkiye anlam katan bir özelliktir. Bu beceri öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkilerde daha çok önem kazanmaktadır. Öğretmenlerin empatik davranışları öğrencilerine bir model olarak bu beceriyi öğrenmelerini sağlamanın yanı sıra öğrencilerin öğretmenleri tarafından anlaşılmasından dolayı aralarındaki ilişkiye anlam ve katkı sağlayabilecektir.

Öğretmenlik, insan ilişkilerinin yoğun ve etkili olarak yaşandığı mesleklerden biridir. Öğretmenlerin öğrencileriyle olan ilişkilerinde etkin ve anlayışlı olmaları öğrencilerinin başarı düzeyini etkilemektedir. Eğitimde amaç öğrencileri başarıya ulaştırmak olduğundan, öğretmenler etkili iletişim becerilerini bilmek ve uygulamak durumundadırlar. Bu becerilerin en önemlilerinden birisi empatik beceridir.

Dökmen (1987), yapılan araştırmalarda üst düzeyde anlayışlı ve empati kurabilen öğretmenlerin olduğu sınıflarda öğrencilerin motivasyon ve başarı düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Okulların amacı başarılı insan yetiştirmekse öğretmenlerin empatik beceriye sahip olmaları kaçınılmazdır. Empatik beceriye sahip olan öğretmenler, öğrencilerinin özel dünyasına girerek onları daha iyi anlayabilir ve onlara yardımcı olabilirler.

Öğretmen ve öğrenciler, iletişim kurdukları sırada birbirlerinin ne düşündüklerini anlamaları, ne hissettiklerini hissetmeleri ve bunları sözlü ve sözsüz olarak birbirlerine iletmeleri, aralarındaki sorunları azaltır ve birbirlerine yaklaşmalarını sağlar. Empatik becerinin bu özelliği okullarda öğretmen-öğrenci ilişkilerinde olumlu bir etkiye neden olabilecektir.

Öğretmen, öğrencisinin içinde bulunduğu durumu, kendisini öğrencisinin yerine koyarak anlayabilir. Öğrencisinin yüz ifadesine, konuşma tarzına, sözlerinin içeriğine, fiziksel görünüşüne ve vücut hareketlerine dikkat eden ve onun yerindeymişçesine onun ne hissettiğini ona aktaran öğretmen empatik davranabilmektedir.

Öğretmen-öğrenci etkileşiminin önemli bir amacı da, öğrencinin ihtiyaçlarını belirlemek ve buna cevap vermek için ortam düzenlemektir. Öğrencinin ihtiyaçlarını belirlemek öğretmenin öğrencisini etkin dinlemesi ile olur. Bu ise empatik bilgi ve beceri gerektirir. Eğer öğretmen empatik bir yaklaşımla öğrencilerine yaklaşmaz ise, öğrencilerinde istedik davranışları yerleştirmede başarısız olabilir. Öğretmenin empatik beceri seviyesinin düşük olması, öğrencilerine vereceği eğitimi olumsuz etkileyebilecektir.

Her gün çokça iletişim örüntülerinin kurulduğu ilköğretim okullarında sınıf öğretmeni ile öğrenci arasında empati kurma veya kuramama, eğitimin kalitesini etkileyebilmektedir. Bu nedenle Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğrencilerin empatik becerilerinin ne düzeyde olduğunu bilmek, ileride sınıf öğretmeni olacak öğretmen adaylarının meslekte ne kadar başarılı olabileceklerinin kestirilmesini sağlayacaktır. Empatik beceri, uygun eğitim ile geliştirilebildiğine göre (Dökmen, 1990, 42), bu araştırmada elde edilen sonuçlar Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında verilen eğitimi yönlendirici bir katkı sağlayabilecektir. Literatürde Psikolojik Danışma ve Rehberlik uzmanları ve öğrencileri, ilköğretim müdürleri vb. üzerinde empatik beceri ile ilgili çeşitli araştırmalara rastlanmaktadır. Bu nedenle araştırma, empatik beceriyi Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde ele alıp incelemek ve bu konu ile ilgili bilgi birikimine farklı bir katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır.

2. Problem

Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerileri, bireysel değişkenler açısından farklılık göstermekte midir?

2.1 Alt Problemler

Bu temel problem çerçevesinde, aşağıdaki alt problemler oluşturularak bunlara cevap aranmıştır;

Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin cinsiyetlerine, sınıf seviyelerine, öğretim şekline, Sınıf Öğretmenliği anabilim dalını tercih sırasına, Sınıf Öğretmenliğini kabul derecelerine göre empatik becerileri arasında fark var mıdır?

3. Yöntem

Bu çalışmada betimsel yöntem kullanılmıştır.

3.1 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2004–2005 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda her sınıf seviyesinde 6 şube olmak üzere toplam 24 şubede öğrenim gören 1253 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, yukarıda belirtilen anabilim dalındaki her sınıf seviyesinden seçkisiz (random) örnekleme yöntemiyle belirlenmiş birer şube birinci öğretim ve birer şube ikinci öğretim olmak üzere toplam 8 şubedeki 271 öğrenciden oluşmaktadır.

3.2 Bilgi Toplama Araçları

Araştırmada Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puanlarını belirlemek için Empatik Beceri Ölçeği-B Formu (EBÖ-B) ve bireysel değişkenler hakkında bilgi edinmek için Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3 Bilgilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan Empatik Beceri Ölçeği B-Formu (EBO-B) ve Kişisel Bilgi Formunun uygulanması 2004–2005 Öğretim yılı Kasım-Aralık ayları içerisinde yapılmıştır. Uygulanmadan önce örnekleme alınan Sınıf Öğretmenliği öğrencilerine çalışmada kullanılan Empatik Beceri Ölçeği B-Formu (EBO-B) ve Kişisel Bilgi Formu hakkında gerekli bilgiler verilmiş ve uygulama araştırmacı tarafından tek oturumda yapılmıştır. Öğrencilerin kendileri hakkında gerçek bilgileri vermeleri için araştırmanın amacı belirtilerek, öğrencilerin verdikleri bilgilerin gizli tutulacağı, bu nedenle formlara isimlerini yazmalarının gerekli olmadığı belirtilmiştir.

3.4 Bilgilerin Sınıflandırılması ve İstatistiksel Analizi

Empatik Beceri Ölçeği B-Formu (EBO-B) yanıt kâğıtlarının puanlanması, ölçeğin kendi yanıt anahtarları ile araştırmacı tarafından elle yapılmıştır. Bu sonuçlar ve Kişisel Bilgi Formu'na yazılan bilgiler önce istatistiksel analizlere olanak sağlayacak şekilde kodlanmış, sonra SPSS (Statistical Package For Social Science) paket programı kullanılarak bilgisayarda çözümlenmeler yapılmıştır.

Veriler bağımsız gruplar için kullanılan t (Independent Samples t Test) testi ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) analizi ile değerlendirilmiştir. Tüm istatistiksel analizler için anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine dayalı olarak elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiş, çeşitli yorumlar yapılmıştır.

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin cinsiyetlerine göre empatik becerileri arasında fark olup olmadığını belirlemek için t testi uygulanmış olup sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 1: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değeri

CİNSİYET	n	$\bar{X}$	ss	t	p
Kız	123	140,70	17,19	0,174	0,862
Erkek	148	141,07	17,48		

sd: 269 $p > 0,05$

Tablo 1 incelendiğinde, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin cinsiyetleri açısından empatik becerileri arasında 0,05 düzeyinde önemli bir farkın olmadığı görülmektedir (sd=269; t=0,174; p=0,862).

Literatürde bu sonucu destekleyen araştırmalara rastlanmaktadır (Tanrıdağ, 1992; Özalp, 1993; Alver, 1998; Dilekmen ve Gençdoğan, 2000; Öner, 2001; Alver, 2003). Ayrıca kızların empatik becerilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalar da vardır (Aydın, 1996; Aka-Karakaya, 2001; Alver, 2003).

Son yıllarda yapılan cinsiyet rolü araştırmalarında, kadın ve erkek özelliklerinin giderek örtüşmekte olduğu ve yüksek düzeyde kadınsı ve erkeksi özelliklere sahip olan androjen bireylerin sayısının (özellikle eğitimli kesimlerde) arttığı söylenebilir. (Öner, 2001, 59). Sınıf Öğretmenliği öğrencileri üniversite eğitiminin etkisiyle geleneksel cinsiyet rollerinin etkisinden sıyrılmış olabilirler. Bu nedenle, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre fark göstermemiş olabilir.

Tablo 2: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Sınıf Seviyelerine Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

SINIFLAR	n	$\bar{X}$	ss
Birinci Sınıf	58	143.09	16.48
İkinci Sınıf	52	140.08	17.18
Üçüncü Sınıf	64	143.23	17.68
Dördüncü Sınıf	97	138.49	17.54
Toplam	271	140.90	17.32

Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Sınıf Seviyelerine Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1222.317	3	407,439	1,363	0.254
Gruplar İçi	79785,993	267	298,824		
Toplam Kareler	81008,310	270			

$p > 0,05$

Tablo 3 incelendiğinde, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin sınıf seviyeleri açısından empatik beceri puanlarına ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 düzeyinde önemli fark olmadığı görülmektedir ($F=1,363$; $p=0,254$). Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, sınıf seviyesi değişkenine göre farklılaşmamaktadır.

Altekin (1995) tarafından yapılan çalışmada Tiyatro Bölümü I. ve IV. sınıf öğrencilerinin empatik beceri puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Ergül (1995) yaptığı çalışmada Sağlık Meslek Lisesi I. ve IV. sınıf öğrencilerinin empatik beceri puanları arasında sınıf seviyeleri yönünden anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçlar, çalışmada elde edilen bulgu ile benzer niteliktedir.

Yıldırım (1990) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda IV. sınıf öğrencilerinin I. sınıf öğrencilerine göre daha empatik oldukları bulunmuştur.

Yine Altekin'in (1995) yaptığı çalışmada Mimarlık Bölümü I. ve IV. sınıf öğrencilerinin empatik beceri puanları arasında I. sınıfların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Aka-Karakaya (2001) tarafından yapılan "Akdeniz Üniversitesi'ndeki Hemşirelik Öğrencilerinin Empati Becerileri" adlı çalışmada hemşirelik bölümü IV. sınıf öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, I. sınıf öğrencilerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar, çalışmada elde edilen sonuçlar ile benzer nitelik taşımamaktadır.

Empatik beceri eğitim ile geliştirilebilmektedir. Bu nedenle, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerine verilen eğitim programındaki derslerin, empatik beceriyi artırıp artırmadığını görebilmek için sınıf seviyelerine göre empatik beceri arasındaki farka bakılmıştır. Sonuçta, sınıf seviyelerinin yükselmesi öğrencilerin empatik becerilerini farklılaştırmadığını göstermektedir. Bu duruma, uygulanan eğitim programlarının etkisi olabilir. Ayrıca bu durum, derslerin içeriğinin empatik beceriyi artırıcı nitelikte olmayacak şekilde düzenlenmesinden kaynaklanabilir. Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören I., II., III. ve IV. sınıf öğrencilerinin empatik becerileri arasında önemli fark çıkmaması, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğretim Programı'nda empatik beceri kazandıracak ders veya uygulamaların yetersiz olduğunu, ayrıca öğretim elemanlarının öğrencilere model olarak empatik beceri kazandırmada birtakım sorunlarla karşılaşmalarından kaynaklanabildiğini düşündürmektedir.

Tablo 4: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Şekline Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değeri

ÖĞRETİM ŞEKLİ	n	$\bar{X}$	ss	t	p
Birinci Öğretim	146	140,85	18,58	0,052	0,968
İkinci Öğretim	125	140,96	15,80		

sd: 269 $p>0,05$

Tablo 4'te görüldüğü gibi, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin öğretim şekli açısından empatik becerileri arasında 0,05 düzeyinde önemli bir farkın olmadığı görülmektedir ($sd=269$; $t=0,052$; $p=0,968$).

Yapılan literatür taramasında birinci öğretim ve ikinci öğretim öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları ile ilgili bulguya rastlanamamıştır.

Bu sonuç, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda birinci ve ikinci öğretimde öğrenim gören öğrencilerin aynı programı almış olmalarından ve aynı öğretim elemanlarından ders almış olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Tablo 5: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalını Tercih Sırasına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

TERCİH SIRALARI	n	$\bar{X}$	ss
1. ve 5. tercih arası	108	138,89	17,41
6. ve 10. tercih arası	57	143,37	18,82
11. ve 15. tercih arası	54	142,44	15,54
16. ve daha üst tercihler arası	52	140,77	17,17
Toplam	271	140,90	17,32

Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği anabilim dalını tercih sırasına göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalını Tercih Sırasına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	913,816	3	304,605	1,015	0,386
Gruplar İçi	80094,494	267	299,979		
Toplam Kareler	81008,310	270			

p>0,05

Tablo 6 incelendiğinde, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği anabilim dalını tercih sırası açısından empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 düzeyinde önemli fark olmadığı görülmektedir (F=1,015; p=0,386). Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, Sınıf Öğretmenliği anabilim dalını tercih sırası değişkeni açısından farklılaşmamıştır.

Yapılan literatür taramasında, öğrenim gördüğü anabilim dalını tercih sırasına göre empatik beceri arasındaki farkı inceleyen bir araştırmaya rastlanamamıştır.

Sınıf Öğretmenliğinde öğrenim gören öğrencilerin, üniversite sınavında tercihlerini bu anabilim dalından yana kullanmalarının çeşitli sebepleri olabilir. Bunlardan biri, öğrencilerin tercihlerini yaparken ilk beş tercihlerini Sınıf Öğretmenliğinden yana kullanmalarında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) öğretmenlik bölümlerinden bazılarında burs vermesi olabilir. MEB'nin burs verdiği bölümlerden biri de Sınıf Öğretmenliği anabilim dalıdır (ÖSYM, 2001, 53-96; 2002, 56-102; 2003, 60-105; 2004, 51-101). Ayrıca,

Sınıf Öğretmenliğinden mezun olanların diğer öğretmenlik bölümlerinden mezun olanlara göre daha fazla iş bulma olanaklarının olması Sınıf Öğretmenliği anabilim dallarını çekici hale getirmiş olabilir. Bu nedenlerden dolayı Sınıf Öğretmenliği öğrencileri, Sınıf Öğretmenliği anabilim dalını tercih etmiş olabilirler.

Tablo 7: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliğini Kabul Derecelerine Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

SINIF ÖĞRETMENLİĞİNİ KABUL DERECEŚİ	n	$\bar{X}$	ss
Hiç kabul etmiyorum	6	145,50	12,05
Az kabul ediyorum	6	145,00	21,52
Orta düzeyde kabul ediyorum	34	140,00	16,58
Kabul ediyorum	108	142,33	16,81
Çok kabul ediyorum	117	139,39	18,08
Toplam	271	140,90	17,32

Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliğini kabul derecelerine göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliğini Kabul Derecelerine Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	742,895	4	185,724	0,615	0,652
Gruplar İçi	80265,415	66	301,750		
Toplam Kareler	81008,310	270			

$p > 0,05$

Tablo 8'den anlaşıldığı gibi, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliğini kabul dereceleri açısından empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 düzeyinde önemli fark görülmemektedir ($F=0,615$; $p=0,652$). Buna göre Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, Sınıf Öğretmenliğini kabul derecesi değişkenine göre farklılaşmamaktadır.

Bu sonuç, Sınıf Öğretmenliğini kabul derecelerinin farklı olmasının empatik becerilerin farklılaşmasında etkili olmadığını göstermiştir. Başka bir açıdan bakılınca, Sınıf Öğretmenliğini kabul etme derecesi, öğrencilerin Sınıf Öğretmenliğini tam kendilerine hitap eden bir meslek olmasını düşüncülerinden çok, iş bulmak için zorunlu olarak çeşitli derecelerde kabul etmiş olabileceklerini; bu nedenle de empatik becerilerin etkilenmemiş olabileceğini düşündürmektedir.

Aka-Karakaya (2001) yaptığı araştırmada, öğrenim gördüğü bölümü tesadüfen seçen öğrencilerin, isteyerek seçen öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek puan aldıklarını bulmuştur. Bu araştırma sonucunu desteklemeyen araştırmalar Türkiye'de meslek edinmede zorlukların yeterince yaşanmadığı yıllara rastlamaktadır.

5. Sonuçlar

1) Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin cinsiyetlerine göre empatik becerileri arasında 0,05 düzeyinde önemli fark bulunamamıştır. Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

2) Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre empatik becerileri arasında 0,05 düzeyinde önemli fark bulunamamıştır. Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, sınıf seviyesi değişkeni açısından farklılaşmamaktadır.

3) Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin öğretim şekline göre empatik becerileri arasında 0,05 düzeyinde önemli fark gözlenmemiştir. Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, öğretim şekli değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

4) Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliği anabilim dalını tercih sırasına göre empatik becerileri arasında 0,05 düzeyinde önemli fark olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerinin, Sınıf Öğretmenliği anabilim dalını tercih sırası değişkeni açısından farklılaşmadığını göstermiştir.

5) Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin Sınıf Öğretmenliğini kabul derecelerine göre empatik becerileri arasında 0,05 düzeyinde önemli fark görülmemiştir. Bu sonuç, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerinin, Sınıf Öğretmenliğini kabul dereceleri değişkenine göre farklılaşmadığını göstermiştir.

6. Öneriler

Empatik becerilerin yeterli olması Sınıf Öğretmenliğini meslek olarak seçmiş olan bireylerde olmazsa olmaz olarak kabul edilen bir özelliktir. Bu nedenle, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Programı'nda kişilerarası ilişkilerin önemini vurgulayan iletişim tekniklerine ve empatik beceri kazandırabilecek seçmeli derslere yer verilebilir. Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında görevlendirilebilecek öğretim elemanlarının empatik beceri ve iletişim teknikleri yönünden niteliklerine bakılmalı ve bu nitelikleri sürekli geliştirilmelidir.

Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinde empatik becerinin gelişimi lisans öğrenimi sırasında ve mezuniyet sonrasında incelenip, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinde empatik beceriyi geliştirecek şekilde programlar yeniden gözden geçirilebilir.

Lise yıllarında öğrencilerin empatik becerileri çeşitli ölçeklerle belirlenerek empatik becerisi yüksek olan öğrencilere, insan ilişkilerinin yoğun yaşandığı mesleklerde empatik becerinin önemli bir öğe olduğu belirtilebilir. Böylece etkili bir rehberlik hizmeti sunularak öğrencilerin kendilerine uygun meslekleri seçmelerine yardımcı olunabilir. İlköğretim öğrencileri üzerinde önemli etkiye sahip olan kişilerin başında sınıf öğretmenleri gelmektedir. Bu nedenle, bu mesleğe yatkın ve empatik becerisi yüksek olan öğrenciler sınıf öğretmeni olmaya yönlendirilebilir ve lisans eğitimi süresince gerekli empatik beceriler bu kişilerde geliştirilebilir.

Bu çalışmada kullanılan değişkenler yanında başka değişkenler de, Türkiye genelinde Sınıf Öğretmenliği anabilim dallarındaki öğrencilerden oluşan bir örneklem üzerinde empatik beceriye olan etkileri açısından incelenebilir. Böylece, ilgililere sınıf öğretmeni yetiştirmede hangi değişkenlerin, öğrencilerin empatik becerileri üzerinde etkili olduğunu görebilmelerini sağlama olanağı verebilir.

Kendini kabul düzeyi yüksek olan kişilerin iletişim becerileri, kendini kabul düzeyi düşük olanlardan daha yüksektir (Koç ve Ada, 2002, 142-143). Etkili iletişim kurabilmek için empati vazgeçilemez bir kavramdır. Etkili iletişimin bir boyutu olan "empati" ile

iletişim becerilerini etkileyen kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yapılabilir. Böylece iletişim için önemli olan bu iki kavram arasındaki ilişkinin bilinmesi Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında verilecek eğitimin yönlendirilmesi için kullanılabilir.

Demokrasi, insanın haysiyetine duyduğu saygı ve bireysel iradeye verdiği değer bakımından önemlidir (Ada ve Koç, 2000, 796). Empati, bireylerin değerlerine ve haysiyetlerine değer veren demokratik ortamlarda gelişebilmektedir. Bu nedenle, demokratik tutum ve empatik beceri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yapılabilir. Bu araştırma sonuçlarına bakılarak Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında verilen eğitim programı gözden geçirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Şükrü ve Koç, Mustafa. Üniversite Öğrencilerinin Lisans Eğitimleri Süresince Demokratik Tutumlarındaki Değişmelerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (Bildiriler-II)*, 27-30 Eylül 2000, Erzurum, 796-808.
- Aka-Karakaya, Dudu. *Akdeniz Üniversitesi'ndeki Hemşirelik Öğrencilerinin Empati Becerileri*, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2001.
- Altekin, Figen. *Tiyatro, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümlerindeki Öğrencilerin Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1995.
- Alver, Birol. *Bireylerin Uyum Düzeyleri İle Empatik Becerileri Arasındaki İlişkiler*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 1998.
- Alver, Birol. *Çeşitli Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışanların Empatik Becerileri Karar Stratejileri ve Psikolojik Belirtileri Arasındaki İlişkiler*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, 2003.
- Aydın, Arzu. *Empatik Becerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1996.
- Cüceloğlu, Doğan. *Yeniden İnsan İnsana*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995, 10. Basım.
- Dilekmen, Mücahit. *Grupla Psikolojik Danışmanın Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutum ve Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, 1999.
- Dilekmen, Mücahit. ve Gençdoğan, Başaran. Sınıf Öğretmenliği, İlköğretim Öğretmenliği Sertifika Programı ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeyleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1): 109-117, 2000.
- Dökmen, Üstün. *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2003, 22. Baskı.
- Dökmen, Üstün. Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20 (1-2):183-207, 1987.

- Dökmen, Üstün. Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Geliştirilmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21 (1-2): 155-190, 1988.
- Dökmen, Üstün. Yeni Bir Empati Modeli ve Empatik Becerinin İki Farklı Yaklaşımla Ölçülmesi, *Psikoloji Dergisi*, 7(24): 42-50, 1990.
- Ergül, Hüseyin Fazlı. *Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeyleri İle Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 1995.
- Garton, Alison F. and Gringart Eyal. The Development of a Scale to Measure Empathy in 8- and 9-Year Old Children, *Australian Journal of Education and Developmental Psychology*, Vol.5: 17-25, 2005.
- Hunter, Kirsten R. *Affective Empathy in Children: Measurement and Correlates*, Griffith University (Unpublished PhD Thesis), Australia, 2003.
- Öner, Nagehan. *Farklı Cinsiyet Rol Yönelimli Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2001.
- ÖSYM. *2001-2004 yılları arası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*, Ankara, 2001, 2002, 2003, 2004.
- Özalp, Birsen. *Nevrotik ve Normal Kadın ve Erkeklerin Empatik Becerilerinin Karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1993.
- Stephan, Walter G. and Finlay, Krystina. The Role of Empathy in Improving Intergroup Relations, *Journal of Social Issues*, Vol. 55:4, 729-743, 1999.
- Tanrıdağ, Şerife Rana. *Ankara'daki Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Çalışan Personelin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1992.
- Yıldırım, İbrahim. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı Öğrencileri İle Psikoloji Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri*, (Yayınlanmamış Bir Çalışma) Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1990.